

N:o 93.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till en internationell fredskongress i Stockholm år 1909; gifven Stockholms slott den 6 mars 1908.

Under åberopande af bilagda utdrag ur statsrådsprotokollet öfver utrikesdepartementsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 10,000 kronor till den internationella fredskongress, som kommer att samma år hållas i Stockholm.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Eric Trolle.

*Utdrag af protokollet öfver utrikesdepartements-
ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet
å Stockholms slott den 6 mars 1908.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: G. A. PETERSSON,
A. PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Herr ministern för utrikes ärendena anförde i underdånighet:

I en till mig aflåten skrifvelse har Sveriges fredsförenings samarbetskommitté anhållit, att jag måtte göra underdånig framställning därom, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till innevarande års Riksdag aflåta nådig proposition om beviljande af ett anslag af 10,000 kronor till den internationella fredskongress, som vore bestämd att år 1909 hållas i Stockholm.

Till upplysning angående de föregående internationella fredskongresserna har kommittén lämnat följande redogörelse:

Den första världsfredskongressen (»Congrès Universel de la Paix») hölls år 1889 i samband med världsutställningen i Paris. Kongressen var

visserligen icke den första i absolut mening, i det att internationella fredskongresser ägt rum åren 1848—51 och 1853 i Bryssel, Paris, Frankfurt am Main och Edinburgh samt 1878 i Paris, men först innemot 1890-talet hade fredsrörelsen vunnit det underlag af fast organisation i nationella förbund och nationella kongresser, som möjliggjorde regelbundet återkommande, målmedvetna världsmöten.

Med 1889 började, jämte de i regeln årligen sammanträdande världsfredsmötena, de till en början i samband med dessa möten sammanträdande interparlamentariska fredskonferenserna, de senare representerande fredsgrupperna i de olika ländernas riksförsamlingar, liksom de förra de nationella fredsföreningarna, båda med skiljedomssaken och upprättandet af en permanent skiljedomstol som hufvudpunkterna på sitt program. Båda hade i vidsträckt mån bidragit till att befördra en kraftig fredsrörelse, i det genom dessa möten fredsidéerna nått en allt finare och rikare genomförd systematisering och fredsvännernas kraf en allt mera utpräglad, praktisk formulering.

Konferensen i Paris 1889 hölls under den berömda franske fredsvännen Frédéric Passys ordförandeskap. Den *andra* i ordningen ägde rum i London 1890 (ordf. Dudley Field), den *tredje* i Rom 1891 (ordf. dåvarande ministern och deputeraden Rugghero Bonghi), den *fjärde* i Bern 1892 (ordf. förbundsrådsmedlemmen Louis Ruchonnet), den *femte* i Chicago 1893 (ordf. understatssekreteraren Josuah Guiney), den *sjätte* i Antwerpen 1894 (ordf. senatorm Houzeau de Lehaie), den *sjunde* i Budapest 1895 (ordf. general Stephan Türr), den *åttonde* i Hamburg 1897 (ordf. dr Adolf Richter), den *nionde* i Paris 1900 (ordf. professor Ch. Richet), den *tionde* i Glasgow 1901 (ordf. deputeraden Joseph Pease), den *elfte* i Monaco 1902 (ordf. Gaston Moch), den *tolfte* i Rouen och le Havre 1903 (ordf. Emile Armand), den *trettonde* i Boston i Nordamerika 1904 (ordf. Robert Trait Paine), den *fjortonde* i Luzern 1905 (ordf. Elie Ducommun), den *femtonde* i Milano 1906 (ordf. E. T. Moneta) och den *sextonde* i München 1907 (ordf. professor Ludvig Quidde).

Efter att i början föga ha beaktats från offentlighetens sida, hade kongresserna så småningom i allt högre grad blifvit föremål för uppmärksamhet såväl från regeringarnas som de lokala myndigheternas sida. De första mötena ägde sålunda rum i förhyrda lokaler, men i Rom uppläts Kapitolium åt kongressen, och sedan dess hade lokaler alltid kostnadsfritt ställts till förfogande af de offentliga myndigheterna. Efter sistnämnda kongress hade likaledes offentliga hälsningsbanketter med tal af regerings- och stadsfullmäktigerepresentanter alltid förekommit. Kongresserna i Monaco, Rouen, Boston och Luzern (1902—1905) hade stått under respektive

statsöfverhufvudens beskydd. Kongressen i Milano ägde rum under italienske utrikesministerns protektorat, och Münchenkongressens hedersordförande var bayerske statsministern Podewils.

Stats- och kommunala anslag till kongresserna hade äfven upprepade gånger gifvits. Så kunde som exempel nämnas, att den senaste kongressen i München erhållit 3,000 mark af staden München samt att till Budapestkongressen af ungerska staten beviljats 6,000 ungerska kronor (1 krona = 75 öre). För öfrigt hade det största tillmötesgående visats kongresserna från såväl staters och kommuners som enskilda bolags sida äfven i fråga om prisnedsättning eller gratisfärder på järnvägar och ångbåtar.

Världsfredskongresserna hade arbetat hufvudsakligen längs tvenne riktlinjer: 1) dryftande af juridiska frågor i syfte att utforma och fastställa en internationell rätt; 2) propaganda.

Med hänsyn till arbetet på det *juridiska området* vore att anteckna, att man i Rom, Budapest och Antwerpen uppställt vissa grundsatser för den internationella politiken, exempelvis angående främlingsskydd, staternas jämbördighet samt morallagens giltighet på det politiska området. Vidare hade kongresserna fastställt grundsatserna för en modern folkrätt och arbetat en folkrätts- och skiljedomskodex (Antwerpen 1894). Upprepade gånger hade kongresserna uttalat sig för fredskongresser mellan regeringsombud, och sedan Haagkonferenserna blifvit verklighet, hade dess förhandlingar genom kongresserna populariserats och spridts. Kongresserna hade äfven uttalat sig för bildande af statsförbund till fredens tryggande samt afhandlat nationalitets- och nationalrättsprinciperna, hvarvid kraftigt tillbakavisats beskyllningen om »fredsvännernas fosterlandslöshet». Frågor rörande de icke civiliserade folkens rättsliga ställning hade behandlats bland annat på kongresserna i Paris 1889, i Budapest 1896 och i London 1898, och en kodex för de inföddes rättvisa behandling hade utarbetats. Kongresserna hade äfven trädt inom skranket för ett enhetligt mått-, vikt- och mynts-system samt naturligtvis dryftat afrustnings- och neutralitetsproblem, »luftens frihet», människolifs okränkbarhet o. s. v.

I fråga om arbetet för *fredspropagandan* vore att märka inrättandet af fredsbyrån i Bern (kongressen i Rom 1891), som jämte kongresserna själfva mäktigt bidragit till freds rörelsens stegrade framgång. För öfrigt hade man behandlat frågor rörande freds agitation vid val (Bern 1892), riktat uppmaningar till verksamhet för freden till pressen, religionssamfundet, lärarkårerna och de studerande samt ifrigt förordat brevväxling mellan skolungdom af olika nationaliteter, undervisning i skiljedomsrätt vid skolor och universitet samt revision af de historiska läroböckerna i

fredsvänligt syfte. Naturligtvis hade äfven ett stort antal petitioner af olika art föranledts af kongresserna.

Vid flera föregående tillfällen har statsanslag beviljats till internationella eller skandinaviska kongressers hållande i Stockholm. Jag vill i sådant hänseende erinra därom, att Riksdagen senast år 1906 beviljade 15,000 kronor till alkoholistkongressens möte i Stockholm förlidet år äfvensom 20,000 kronor till den geologiska kongress, som skall hållas härstädes år 1910.

Det nu begärda beloppet är således mindre än hvad senast för liknande ändamål beviljats. Det framgår äfven af den närmare utredning rörande kostnaderna, som för mig förelagts, att det begärda beloppet icke är tillräckligt för täckande af utgifterna för kongressens hållande (hyra för expedition samt för samlingslokal för kongressen, anställande af sekreterare, skrifbiträde och vaktbetjäning, porto, tryckning af cirkulär och mötesberättelse, stenografering m. m.). Kostnaderna uppgå nämligen lågt beräknade till omkring 16,300 kronor. Något större bidrag till täckande af utgifterna för kongressens hållande lär icke heller af medlemsavgifterna kunna beräknas; dessa inflyta nämligen, enligt hvad för mig uppgifvits, till den allmänna organisationskommittén och kunna icke med säkerhet beräknas att komma den lokala kommitté, som anordnar ifrågavarande kongress, till godo. Därtill kommer äfven, att dessa inkomster icke kunna, när fråga är om en internationell kongress i en stad med Stockholms afskilda läge, beräknas uppgå till något betydligare belopp. I hvarje fall erfordras således äfven med inberäkning af det begärda statsanslaget ett icke obetydligt tillskott från enskildt håll.

Det mål, kongressen har satt sig före, är utan tvifvel värdt all uppmuntran från statens sida. Äfven om icke det arbete, ifrågavarande kongresser utfört, alltid omsatts i praktiska resultat, får dock ingalunda underkännas den stora betydelse, som ligger i sträfvandet att så småningom vinna den allmänna meningen för freds- och skiljedomstankens förverkligande, i den mån detta låter sig göra. I den framgång, som särskildt skiljedomssaken under senare tid vunnit och hvarigenom äfven anledning till krigsutbrott kan sägas hafva minskats, torde äfven ligga ett bevis på att det nedlagda arbetet icke varit förgäfvets.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att å extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 10,000 kronor till den internationella fredskongress, som kommer att sammas år hållas i Stockholm.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Till hvad herr ministern sålunda hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter förenade sig, behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ärendet af den lydelse, bilagan till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Wollmar Boström.
